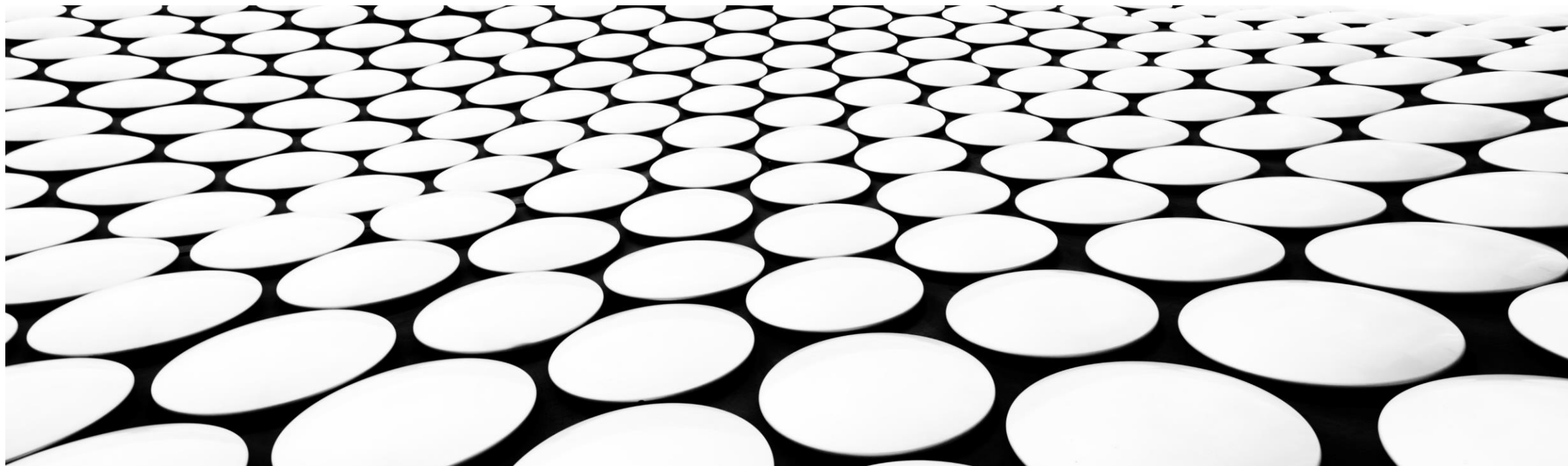

จริยธรรมครูหมากล้อม

ชมรมครูหมากล้อมแห่งประเทศไทย

ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

- “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” มักถูกกล่าวคู่กัน
“คุณ” แปลว่า ความดี มีความหมายทาง **นามธรรม**
“จริย” แปลว่า ความประพฤติ มีความหมายทาง **รูปธรรม**
- คุณธรรมเป็นฐานให้กับจริยธรรม (เช่นเดียวกับ ทัศนคติกับความเก่ง)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ยุตโต) (2540) กล่าวว่า

คุณธรรมเป็นภาพของจิตใจ คือคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น

- **เมตตา** ความรักปรารถนาดี เป็นมิตร อยากให้ผู้อื่นมีความสุข
- **กรุณา** ความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข
- **มุทิตา** ความพลอยยินดี ส่งเสริมสนับสนุนให้มีความสุข หรือก้าวหน้าในการกระทำสิ่งที่ตั้งงาม
- **อุเบกขา** การวางใจเป็นกลาง เมื่อผู้อื่นควรรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล
- **จาคะ** ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

- **วศิน อินทสระ (2541)** กล่าวว่า **คุณธรรม** คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน... การทำหน้าที่จะกลายเป็นอุปนิสัยที่สั่งสมในดวงจิต
- **พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2538)** กล่าวว่า **คุณธรรม** คือ คุณสมบัติที่ดีของจิตใจ ถ้าปลูกฝังเรื่องคุณธรรมได้ จะเป็นพื้นฐานจรรยาบรรณ... จรรยาบรรณเป็นเรื่องพฤติกรรมในการที่จะพัฒนาต่อองค์ความออกไปว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีพื้นฐานจากคุณธรรมข้อใด และกล่าวว่า **จริยธรรม** คือ หลักแห่งความประพฤติดีงามสำหรับทุกคนในสังคม ถ้าเป็นข้อปฏิบัติทั่วไปเรียกว่า จริยธรรม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติที่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องเรียกว่า ศีลธรรม ทั้งนี้ได้หมายความว่า จริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ที่จริงนั้นยังหยั่งรากอยู่บนปรัชญาและขนบธรรมเนียมประเพณี
- **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2538)** ให้ความหมายว่า **จริยธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม
- **พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2535)** กล่าวว่า **จริยธรรม** คือ หลักแห่งความประพฤติ หมายถึง แนวทางของการประพฤติปฏิบัติจนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม

- **คุณธรรม จริยธรรม** มีความหมายด้านคุณงามความดี
- **จริยธรรม** คือความประพฤติที่ดั่งามทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองและคนในสังคมรอบข้างมีความสุข สงบ เยือกเย็น โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องมีความรู้สึกในด้านดีอยู่ตลอดเวลา คือ **มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ**
- **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม** ต้องพัฒนา 3 ด้านควบคู่กันไป คือ ด้านจิตใจ สติปัญญา และ พฤติกรรม

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

- เป็นพื้นฐานสำคัญของทุกคนและทุกวิชาชีพ หากขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดก็ยากจะก้าวสู่ความสำเร็จแห่งตนและวิชาชีพ ทั้งมีผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพในอนาคต

(หลายครั้งเราอ่านผู้อื่นจากมุมใดมุมหนึ่ง เนื่องจากไม่สามารถมองเห็นทั้งกระดานได้ ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ แต่ต้องรู้จักจำกัดขอบเขตการตัดสินและรู้จักวางใจ เพื่อเปิดโอกาสให้ตนเองได้คิดต่อว่าอะไรเป็นสิ่งที่ทดแทนในเรื่องนั้น ๆ ให้เขาประสบความสำเร็จ)

พระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิ พลอดุลยเดชมหาราช เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525

- “..การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัย ความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรม ประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้น เสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือ หางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความ สวัสดิ์ คือ ปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์..”

วสิน อินทสระ (2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม สรุปโดยย่อดังนี้

- รากฐานแห่งความเจริญ ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติอย่างยิ่ง การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี
- การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็พร้อมกัน เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรม จะเกิดผลเสียเป็นอันมาก ทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุข
- เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผลถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล
- ไม่ยึดลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคมเป็นจุดหมาย ถ้าสิ่งนั้นเกิดขึ้นก็ถือเป็นเพียงผลพลอยได้ และใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติธรรม เช่น บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ หรือจูงใจผู้เคารพนับถือเข้าหาธรรม
- เอาใจใส่ เอื้ออาทร ถ่อมตัว ไม่โอ้อวดหรือก้าวร้าว ลดทิฐิมานะ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร

แหล่งที่มาของจริยธรรมที่สำคัญ

- **ปรัชญา** หลักแห่งความรู้และความจริง ลักษณะของชีวิตที่พึงปรารถนาควรเป็นอย่างไร ธรรมชาติของมนุษย์ สภาพสังคมที่ดี ความคิดเชิงปรัชญาจะแปลงออกมาเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผล จนยอมรับว่าเป็นความคิดที่ได้รับการพิจารณาไตร่ตรอง
- **ศาสนา** คำสอนของศาสดาในศาสนา ตามที่ท่านได้ปฏิบัติเองและสั่งสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม จนเกิดผลดีงามของการปฏิบัตินั้นเป็นที่ประจักษ์มาแล้ว
- **วรรณคดี** หนังสือที่มีคุณค่าและวิธีแต่ง จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ชาติที่เจริญด้วยวัฒนธรรมย่อมมีวรรณคดีที่เป็นแนวคิด แนวปฏิบัติ เช่น สุภาสิตพระร่วง สุภาสิตสอนหญิง
- **สังคม** สิ่งที่กำหนดนับถือร่วมปฏิบัติ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ถือปฏิบัติกันในสังคมและยอมรับสืบทอดกันมา
- **การเมืองการปกครอง** กำหนดข้อบังคับระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง จรรยาบรรณต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเพื่อความยุติธรรมโดยทั่วกัน

จริยธรรมของคนแต่ละคน

- **เกิดจากการเลียนแบบ** ซึ่งเป็นกระบวนการจากการเรียนรู้ แล้วเกิดการยอมรับ การเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตน นำมาปรับเข้ากับตนเอง กระบวนการนี้จัดเป็น กระบวนการที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ส่วนใหญ่เกิดในครอบครัว โรงเรียน กลุ่ม เพื่อน และ ชุมชน
- **อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant)** เชื่อว่ามนุษย์รู้จักปรับตัวในสภาพธรรมชาติ แล้ว เลือกลงเอาแนวทางที่ดีมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เกิดจากการเรียนรู้ระบบสังคม จริยธรรม ค่านิยม ที่ได้จากการวิเคราะห์คุณค่า ความถูกต้องดีชั่ว จนกลายเป็นหลักการ กฎเกณฑ์ ข้อกำหนด แนวศีลธรรม ให้ยึดถือปฏิบัติ บำเพ็ญประโยชน์และปฏิบัติตามหลักสากลธรรม
- หลักจริยธรรมจะขยายขอบเขตจากจุดเล็กสุดคือเฉพาะตนไปจนถึงสากลโลก

องค์ประกอบของจริยธรรม

- **เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning)** สามารถแยกแยะความถูกต้องได้ด้วยปัญญา
- **ทัศนคติและความเชื่อ (Moral Attitude and Belief)** ความรู้สึกที่เป็นแนวทางในการประพฤติตน
- **ประพฤตินิยม (Moral Conduct)** การแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ จากอิทธิพลของทั้งสององค์ประกอบข้างต้น

มนุษย์เมื่อรับรู้สิ่งใดจะเกิดความรู้สึก หากยินดียินร้ายต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้นจะเรียกว่า "ทัศนหา" หากใช้เป็นตัวนำพฤติกรรมอาจเป็นอันตรายต่อตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อันตรายต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์หรือสังคม อันตรายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นควรกำหนดรู้ว่าอะไรเป็นคุณค่าที่แท้จริง เพื่อเป็นตัวกำหนดนำพฤติกรรม เช่น

จิตวิทยากับจริยธรรม

- **ซีคมุนท์ ฟร็อยด์ (Sigmund Freud)** เชื่อว่าธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์มีสิ่งไม่ดีติดตัวมาตั้งแต่เกิด จากแรงกระตุ้นภายใน 2 อันคือ สัญชาตญาณทางเพศ และ สัญชาตญาณความก้าวร้าว (อย่าเข้าใจผิดว่าไม่ดีมาตั้งแต่เกิด) ซึ่งสอดคล้องกับศาสนาพุทธที่มองว่าจิตแรกเกิดบริสุทธิ์ แต่ทุกคนเกิดมาเพื่อฝึกฝนตนเองให้รู้เท่าทันเรื่องต่าง ๆ
- **ฟร็อยด์** มองว่าพฤติกรรมมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน **อิด (Id)** พฤติกรรมเพื่อสนองความพอใจฝ่ายเดียว กล่าวโดยรวมคืออกุศลจิตในพระพุทธศาสนา **อีโก้ (Ego)** พฤติกรรมที่เป็นไปตามหลักเหตุผลและความเป็นจริง เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ และ **ซูเปอร์อีโก้ (Super ego)** จริยธรรมคุณธรรมและมีความรับผิดชอบ เรียกว่ามี "กุศลเจตสิก" คอยยับยั้งไม่ให้ทำตามใจเสียทุกอย่าง
- **อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow)** เชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เกิดมาดีและพร้อมที่จะทำสิ่งดี ถ้าความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ (อธิบายในหน้าถัดไป)

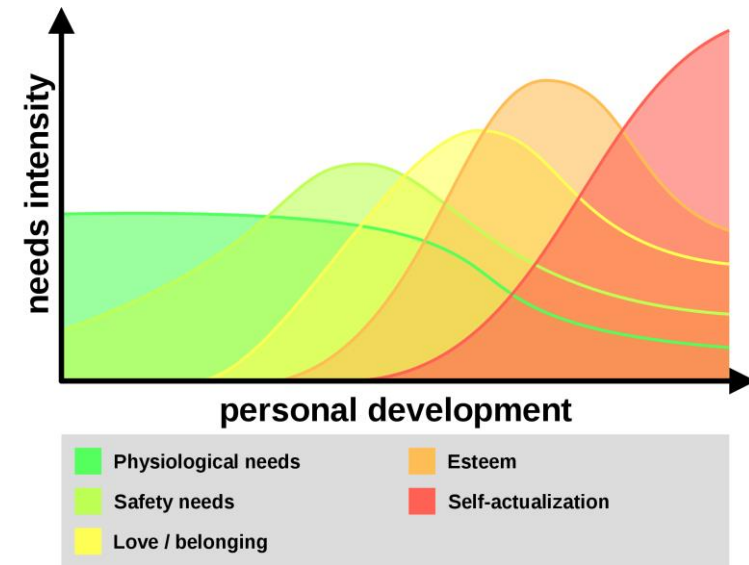
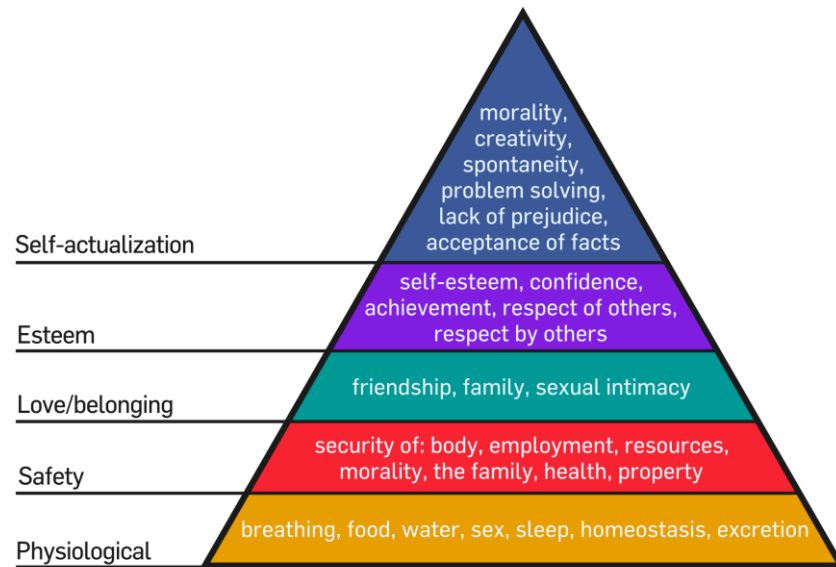
ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

- **ด้านร่างกาย (Physiological)** เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ อากาศ อาหาร น้ำดื่ม ความต้องการทางเพศ การพักผ่อน ความอบอุ่น ความต้องการขจัดความเจ็บป่วย
- **ความมั่นคงปลอดภัย (Safety)** เป็นขั้นที่สอง ได้แก่ ความมั่นคงในครอบครัว อาชีพ หลักประกันชีวิต และทรัพย์สิน มนุษย์จึงชอบอยู่อย่างสงบมีระเบียบวินัย
- **ความผูกพันและความรัก (Belongingness and Love)** ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและครอบครัว ต้องการรักผู้อื่นและได้รับความรักจากผู้อื่น ความรู้สึกว่าเป็นของตน
- **ความภาคภูมิใจ (Esteem)** นับถือตนเอง มีความมั่นใจ การบรรลุเป้าหมาย การเคารพและได้รับการเคารพจากผู้อื่น รู้สึกตนเองมีคุณค่า
- **ตระหนักรู้ในตนเอง (Self-actualization)** รู้จักและยอมรับตนเอง เปิดใจรับฟังความคิดเห็น แก้ไขตนเองในส่วนที่ยังบกพร่อง เปิดเผยและเป็นตัวของตัวเอง มีคุณธรรม

Maslow's Hierarchy of Needs

ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ในรูปพีระมิด โดยมีความต้องการขั้นพื้นฐานอยู่ด้านล่าง

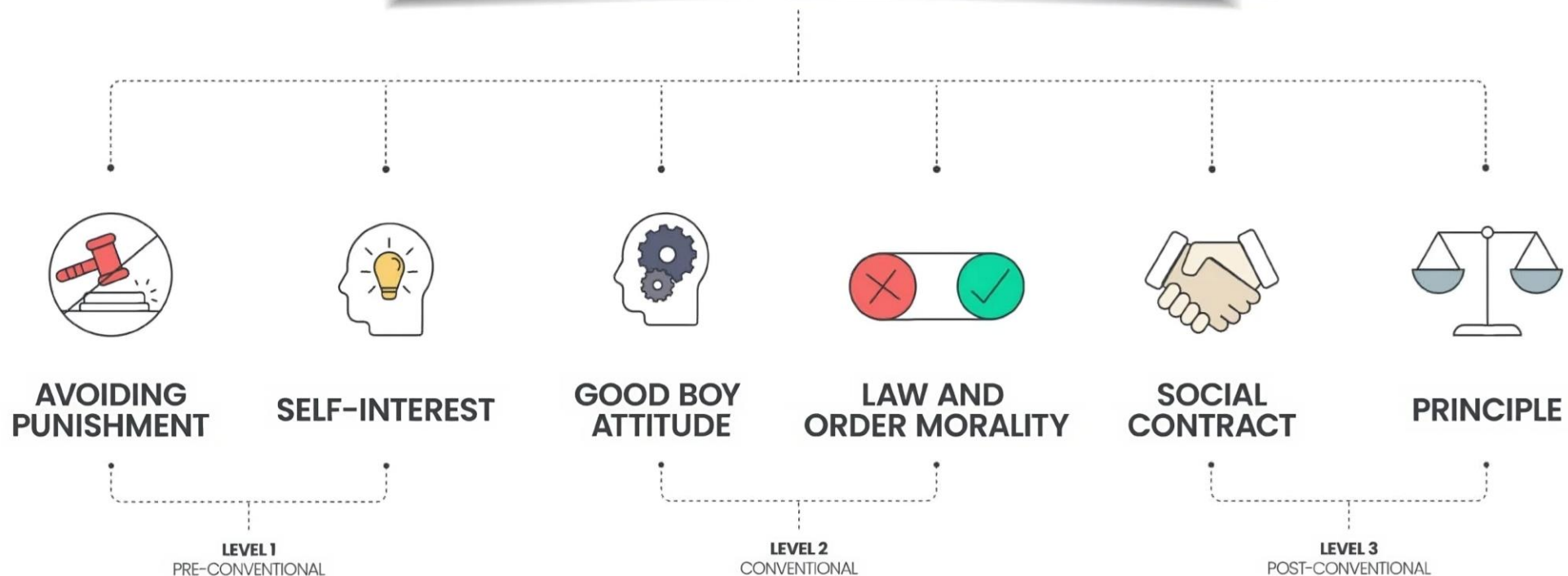
ภาพแสดงพลวัตลำดับชั้นความต้องการซึ่งมีการซ้อนทับกันของความต้องการที่ต่างกันในเวลาเดียวกัน

การพัฒนาในแต่ละชั้นต้องอาศัยความ "พอ" ของบุคคล ทั้งทางกายและความรู้สึก ดังนั้นจึงมิได้หมายความว่าทุกคนจะต้องได้รับการสนองตอบความต้องการพื้นฐานเท่า ๆ กัน เพียงแต่เป็นไปตามลำดับชั้นเหมือน ๆ กัน

ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมของ Lawrence Kohlberg (1976)

SIX STAGES OF MORAL DEVELOPMENT

1. ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Preconventional Level) ช่วงอายุ 2-10 ปี

เด็กจะรับรู้กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมที่ "ดี" และ "ไม่ดี" จากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน เช่น ผู้ปกครอง ครู หรือเด็กโต และมักคิดถึงผลที่จะนำมาซึ่งรางวัลหรือการลงโทษ

ขั้นที่ 1 การถูกลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation)

- เด็กจะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตน แสดงพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวด จนคิดว่าสิ่งที่ตนทำ "ผิด" พยายามหลีกเลี่ยง ส่วนพฤติกรรมใดที่มีผลด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ "ถูก" และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ตน (Instrumental Relativist Orientation)

- เด็กสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความต้องการของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม

2. ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) ช่วงอายุ 10-16 ปี

ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองอยู่ ตามความคาดหวังของผู้ปกครองหรือสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้นหรือภายหลังก็ตาม

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและยอมรับในสังคม (Interpersonal Concordance of "Good boy" Orientation)

- ใช้หลักที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น ไม่เป็นตัวของตัวเอง เพื่อเป็นที่ชื่นชอบและยอมรับ พบในวัยรุ่นอายุ 10 -15 ปี การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจและยกย่องชมเชย "ดี" ในขั้นนี้คือ พฤติกรรมที่ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤตินิดเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบสังคม (Law and order Orientation)

- ใช้หลักหน้าที่และการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม พบในวัยรุ่นอายุ 13 -16 ปี "ดี" ในขั้นนี้คือ ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความเป็นระเบียบของสังคม

3.ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคมด้วยวิจารณญาณ (Post-conventional Level) อายุ 20 ปีขึ้นไป

ตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ – กฎหมาย

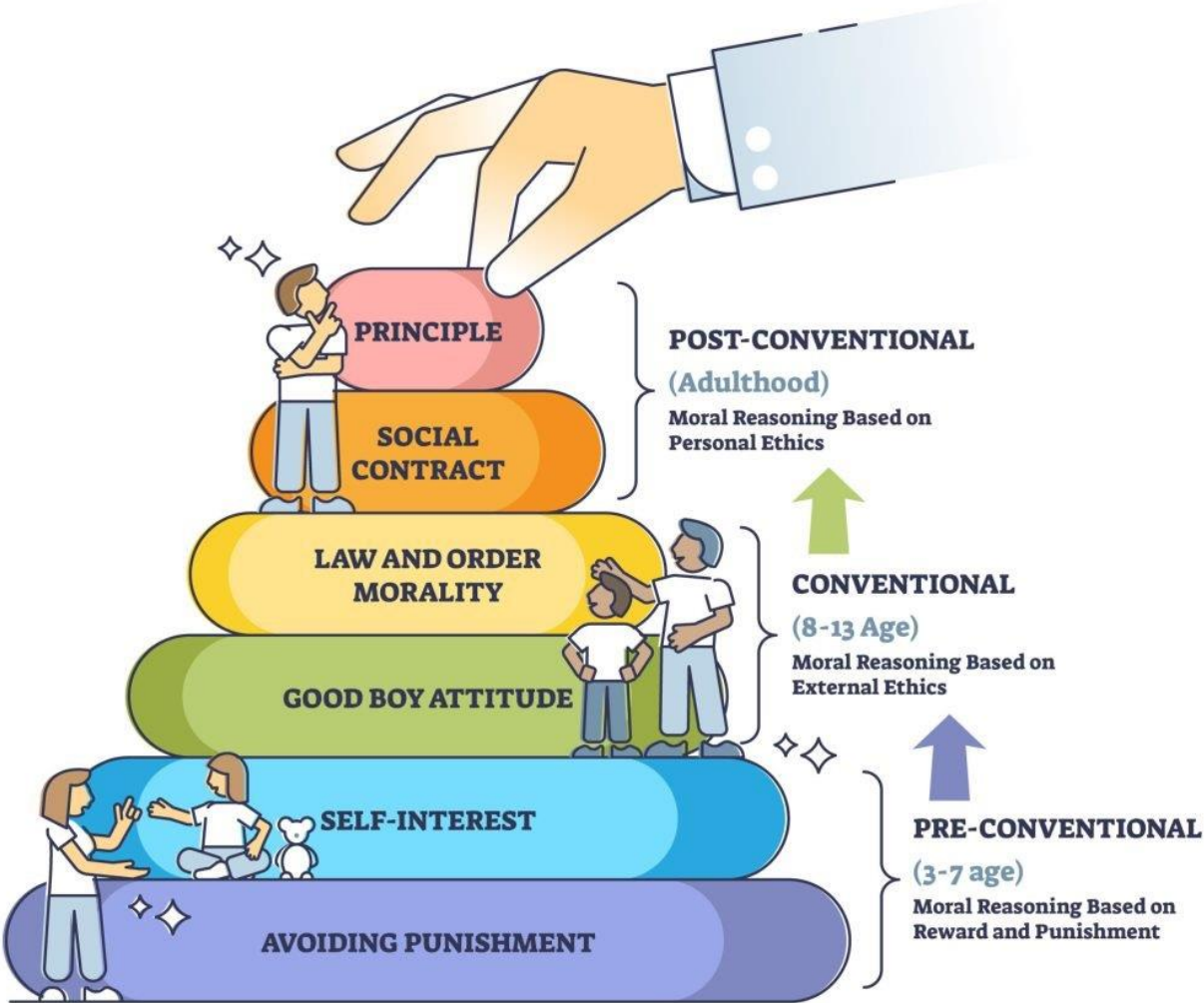
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation)

- เน้นความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวจึงไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ในขั้นนี้ “ถูก-ผิด” จะขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้จะเห็นความสำคัญของข้อตกลง แต่ยังไม่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation)

- เลือกตัดสินใจกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นหลักการคุณธรรมสากลของผู้เจริญแล้ว โดยคำนึงถึงความถูกต้องยุติธรรมคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ในขั้นนี้ “ถูก” และ “ผิด” เป็นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

STAGES OF MORAL DEVELOPMENT

เกณฑ์การตัดสินจริยธรรม

มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรมแตกต่างกันตามพื้นฐานของแต่ละบุคคล เพราะแตกต่างกันทั้งความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงสภาวะทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่เหมือนกันทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกัน

- **หลักจริยศาสตร์ของ อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant)** กล่าวว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด ในทางศีลธรรมนั้น ควรเป็นสิ่งตายตัว กล่าวคือ ถ้าสิ่งใดหรือการกระทำใดเป็นสิ่งดี มันควรดีเสมอ โดยไม่เลือกเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อม หรือตัวบุคคลแต่อย่างใด เช่น การพูดความจริง บางเวลาก็ดี บางเวลาก็ไม่ดี เช่นนี้ เท่ากับค่าของมันอยู่ที่เวลาว่าจะพูดเมื่อใด ที่ไหน กับใคร และสถานการณ์เช่นใด
- **คานต์** มองว่าการกระทำที่ดีหรือถูก คือ “การกระทำที่เกิดจากเจตนา” แนวคิดของคานต์คือการสอนให้คนรู้สึกสำนึกในหน้าที่ **หน้าที่นิยม (Deontological Theory)** คานต์เห็นว่าการโกงนั้นผิดแน่ ๆ แต่ความซื่อสัตย์ที่เกิดขึ้นจากการหวังผลประโยชน์ไม่มีความดีในทางศีลธรรม คานต์สอนไม่ให้ยกตัวเองเหนือกฎศีลธรรม ดังนั้นการใช้คนเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายบางอย่างนั้นเป็นการกระทำที่ผิดอย่างไม่มีข้อแม้

- **ประโยชน์นิยม (Utilitarianism)** เชื่อว่าประโยชน์สุขเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ แต่ประโยชน์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงประโยชน์สุขของผู้กระทำ มีหลักพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรม ดังนี้ สิ่งที่ทำให้ประโยชน์สุขยาวนานกว่า ถ้าไม่มีสิ่งใดดีเลือกสิ่งที่ยั่งยืนกว่า ถือว่าประโยชน์สุขมากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุด ไม่ลดส่วนของตนเองและผู้อื่นให้น้อยกว่า ทุกฝ่ายมีประโยชน์เท่าเทียมกัน เจตนาไม่สำคัญแต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นสำคัญกว่า
- **มโนธรรมสมบูรณ์ (Ultimate Consciencism)** เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสำนึกที่ทำให้ตัดสินได้ว่าอะไรถูก-ผิด เห็นว่าทุกสิ่งในโลกมีแก่นแท้ของมัน ไม่ว่าจะตกอยู่ในสภาพใด เช่น เกลือย่อมเค็ม ไฟย่อมร้อน ถูก-ผิดก็เช่นกัน ความผิดมีลักษณะตายตัว อาจก่อให้เกิดความพอใจและไม่พอใจกับบางคน แต่ไม่เกี่ยวกับความถูก-ผิดของมัน ปัญหาคือ ถ้า “ดี” เป็นลักษณะตายตัวของการกระทำที่ดี เรารู้ได้อย่างไร รสเค็มเรารู้รสด้วยลิ้น แต่ “ดี” เป็นนามธรรม อินทรีย์ทางกายภาพรับรู้ไม่ได้ นักทฤษฎีมโนธรรมสมบูรณ์ถือว่า มนุษย์มีอินทรีย์พิเศษที่ช่วยให้รู้จักความดี บางคนเรียก “ปัญญา” (Intellect Understanding) บางคนเรียก “มโนธรรม” (Conscience)
- **จริยธรรมแบบสมบูรณ์ (Absolute Ethics)** สิ่งสมบูรณ์ คือ สิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ด้วยตัวของมันเอง ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือสถานที่ แนวคิดของสมบูรณ์นิยมจะสอดคล้องกับแนวคิดของศาสนาโดยทั่วไป คือ ถือว่า ความดี-ชั่ว เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงอย่างแน่นอนตายตัว ไม่ใช่ค่าที่มนุษย์ให้แก่การกระทำตามความชอบไม่ชอบ

- **สัมพัทธนิยม (Relationism)** เชื่อว่าความดี-ชั่วมิได้มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น โดยแบ่งเป็นสัมพัทธนิยมส่วนบุคคลและสัมพัทธนิยมทางสังคม กล่าวคือ คุณค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์ ผันแปรตามสภาพการณ์และเวลา ดังนั้นการกระทำ เช่น การพูดปด จะถูก-ผิด ดี-ชั่ว ยังตอบไม่ได้จนกว่าจะทราบก่อนว่า ใคร โทษใคร โทษทำไม โทษแล้วเป็นอย่างไร เช่น ถ้าแพทย์โทษคนไข้ เพื่อหวังผลดีในการรักษา การโทษเช่นนี้ก็คือว่าไม่ผิด
- **เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา** พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ดังนั้นเกณฑ์การตัดสิน ดี-ชั่ว ถูก-ผิด ควรคิดตามหลักพระพุทธศาสนาด้วย โดยมีเกณฑ์ชี้วัดดังนี้ พิจารณาจากเจตนา พิจารณาจากลักษณะของการกระทำ เช่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นในภายหลัง
- **เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของนักสังคมวิทยา** สำหรับนักสังคมวิทยาเห็นว่า คุณค่าทางจริยธรรมมีคุณค่าจริง ๆ ก็ต่อเมื่อสังคมมนุษย์นำไปใช้ ดังนั้นการตัดสินทางจริยธรรมจึงต้องคำนึงหลักบรรทัดฐาน (Norms) ทางสังคมซึ่งแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ วิถีประชา (Folkways) จารีตประเพณีหรือกฏศีลธรรม (Mores) กฎหมาย (Laws)

“..ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่नावิตกก็คือทุกวันนี้
ความคิดความอ่านแล้วความประพฤติหลายอย่าง
ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ
และพากันประพฤติปฏิบัติ โดยไม่รู้สึกสะดุ้งสะเทือนจนทำให้เกิดปัญหา
และทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมนไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสวิ่ง
อันไหลบ่ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกัน ฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น..”

**พระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระบรมชน
กาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช**

จรรยาบรรณวิชาชีพครู มี 4 ประการ

1. คำมั่นสัญญาต่อผู้เรียน (Commitment to the student)
2. คำมั่นสัญญาต่อสังคม (Commitment to the society)
3. คำมั่นสัญญาต่อวิชาชีพ (Commitment to the profession)
4. คำมั่นสัญญาต่อสถานปฏิบัติงาน (Commitment to the employment practice)

มีความสำคัญอยู่ 3 ประการ

1. ปกป้องการปฏิบัติงาน
2. รักษามาตรฐานวิชาชีพ
3. พัฒนาการวิชาชีพ

จรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 กำหนดไว้ 9 ประการ

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ ให้ความเอาอกเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้อง ดีงามให้แก่ศิษย์เต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาผลประโยชน์แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
9. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

เอกลักษณ์ครูหมากล้อม 10 ประการ

1. ศรัทธาในอาชีพ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ หาสิ่งใหม่ ๆ มาใช้สอนศิษย์
2. สุขภาพเรียบร้อย มั่นคงทางด้านอารมณ์ เป็นผู้ที่น่าเคารพรัก และทำให้ศิษย์เกิดความอบอุ่นใจ
3. กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร อุทิศเวลา และบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ละทิ้งหน้าที่การงาน
4. ประพฤติอยู่ในความสุจริต ซื่อสัตย์ และเที่ยงธรรม
5. ส่งเสริมและรักษาเกียรติ มิประพฤติดุ ๆ อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติและชื่อเสียงครู
6. ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลใด ๆ
7. ปฏิบัติตามธรรมเนียมอันดีของสถาบันที่สอน ระมัดระวังเรื่องผลประโยชน์
8. มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์
9. รักษาความสัมพันธ์ระหว่างครู และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน
10. รักษาความลับของศิษย์ ผู้ร่วมงาน และสถาบันศึกษา